

86

ACADEMIA DE AGRICULTURĂ ȘI
SĂDĂTORIE

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 10

9

KÖZLÖVÉNYEK A MAGYAR GAZDASÁGI AKADEMIA

KÖNYVTÁRA

szám.

In acest număr: Cu unul mai puțin de Octavian Goga; Dușmanul, poezie de Gh. Rotică; Fragmente obscurantiste: De eodem de Gh. Bogdan-Duică; Bălciul improvizărilor de Eugen Goga; Motivul național al reformei agrare în Ardeal de Ion Iacob; La circ de Septimiu Popa; Solidaritatea economică de P. Nemoianu; Opoziția desbinată de Alexandru Hodoș; Gazeta rimată: Cariera lui Shylock de Antoniu Blumenfeld; Insemnări: Alegerea dela Caracal, Un nou adeversar; Savantul Bragadiru; Shylock; Denunțăm; Frica scade prețul; „Neamul românesc”; Un proces; Răsfoind revistele; etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ NO. 16

ABONAMENTUL PE UN AN 300 LEI

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră^{szám.}

Cu unul mai puțin

Un mic eveniment s'a produs zilele aceste, aproape nebagat în seamă, asupra căruia e bine să stăruim puțin, fiindcă putem descifra din el câteva constatări edificatoare.

Evenimentul e că ziarul *Presa*, din cunoscuta oficină a fraților Honigman și-a încetat apariția, invocând neputința de-a mai face față cheltuielilor. Domnul Fagure, proprietarul și îndrumătorul, în prohodul său ocazional vorbește cu multă înduioșare de „sacrificiile” aduse de d-sa pe altarul gazetăriei și se complăce în rolul de victimă a independenței de gândire. Tânguirile sale au stârnit oarecare compătimire la tarabele dimprejur și spectrul morții proiectat o clipă în bucătăria proprie a presărat pe ici pe colo note muiate în melancolie. Unii veri și cumnași s'au crezut datori să înfiereze indiferența publicului cetitor pentru această stingere prematură, care a mișcat până la lacrimi ziarul *România* al partidului național, unde s'a publicat de-așemenea un trist necrolog...

Noi n'avem nici un motiv special de îndurerare acum la moartea delicventului, cu care nu ne găsim în nici un grad de rubedenie, nici de sânge nici de principii. De-aceia nu ne înfrânăm sinceritatea și vom vorbi limpede ca totdeauna. Credem chiar că trebuie analizată această dispariție și cercetată în pricinile ei cele mai adânci. Organul care s'a dus, o spunem dela început, nu lasă nici un regret în cugetul nostru. Făcând parte din tabăra tiparului comercial zat, răposata gazetă a d-lui Honigman, din punctul de vedere al frământării sufletului românesc era tot așa de puțin interesantă ca ori-ce întreprindere de lemne a altui cetățean de ritul mozaic. Și una și alta nu reprezenta decât un deficit pentru gospodăria noastră. Negustoria fraților cu dulce nume însă viză un material mult mai delicat, ea speculă sufletele la noi. Născută din setea de câștig și hrănită din scandal, valoriza zilnic instinctele josnice ale deaproapelui. Fără nici o cre-

dință mărturisită și fără nici o busolă morală ea pornea în fiecare dimineață zeci de mii de foi pe toată întinderea țării. O dără penibilă de trivialitate rămănea în urmă, o acră atmosferă pestilențială. Slavă Domnului, că s'a mai slăbit valul și că ceata proxeneților de opinie publică numără cu unul mai puțin...

Care să fie însă în adevăr cauza prăbușirii, care rezonul falimentului negustoresc, fiindcă de alte chestiuni n'a fost niciodată vorba în ilustra societate. Nū poate fi decât o singură cauză: *refuzul cetitorilor*. Iată de ce pentru noi, observatori ai fenomenelor societății în care ne sbatem, întâmplarea ia proporțiile unui fapt plin de semnificare. S'ar părea că lumea a început să vadă mai clar și că reacțiunea sănătoasă a unui organism cutropit de boli intempestive s'a pus în lucrare. Mulțimea noastră prezintă tot mai dese dovezi de-o radicală transformare de psihologie. După o perioadă destul de lungă de slăbiciune apar abia acum primele începuturi de redeșteptare. Știm bine cu toții că am plătit scump marasmul conștiinței paralizate în cei cinci ani de după război. Știm care-au fost consecințele, știm cât de mult s'a întârziat în acest timp procesul de normalizare a stărilor interne și toată opera consolidării la noi. Am trecut printr'un lustru al destrămării noastre în care o mulțime de aventurieri au ridicat capul și-au început pe spinarea milioaneilor oropsite să-și încerce norocul. Gazetăria a fost cel dintâi teren de exploatare. Individizi obscuri certați cu tablele legii s'au erijat în rolul de conducători ai opiniei publice și-au început să schimbe în arginți credințele maselor neștiutoare. Câțiva ani s'a jucat acest joc frivol în care figuri desperate de cafenea au zăpăcit lumea. A fost în adevăr epoca de aur a speculanților fără scrupule. S'au lansat cu duiumul ziare de șantaj în această vreme, în care diverși rozenthali și honigmani și-au făcut de cap. Un fregolism idiot a improvizat din băieți de prăvălie publiciști și oameni de litere investiți cu nume din cronica lui Neculce și cu impertinențe de ovrei din Polonia. A început orgia scrisului cu toată revărsarea ei nesăbuită pe tot cuprinsul țării. Mulțimea a rămas buimăcită în fața torentului murdar. Politicianismul cu sensibilitatea lui vinovată a căzut repede de acord și s'a alăturat acestor lăcuste. A trebuit să intervie îndrăzneala aproape eroică a unor oameni ca să se deschidă ochii mulțimii și escrocheria să fie arătată cu degetul. Ne-am decis câțiva să strigăm nenorocirea care ne paște și să propovăduim o grabnică revenire la valorile tradiționale. Am fost răsplătiți, de sigur, cu o groaznică avalanșe de murdării pentru acest gest de protestare. O întreagă spumă de neofiți s'a repezit la noi, preschimbând în crimă umila dragoste de neam în care-am crescut și cerând să fim crucificați în numele marilor lozince de înfrățire universală. A fost, trebuie s'o recunoaștem, o luptă destul de grea, fiindcă nu e o jucărie să-ți faci de lucru cu apași de drumul mare fără omenie și fără Dumnezeu, gata de ori-ce. Războirea însă s'a putut da cu toate aceste, fiindcă societatea deconcertată în primele momente a început totuși să se desmetească și alarma dată de noi n'a fost zadarnică. Rând pe rând s'au trezit straturile societății, dându-și seama că trebuie să se

curme odată stupida batjocură, s'au desmormântat impulsuri de mândrie adormită și-au cerut ca micii zarafi ai slăbiciunilor noastre să fie grabnic luați de guler și puși la locul lor. Colțuri întregi de țară și-au arătat cu putere această resurrecțiune proaspătă, așișând cu vivacitate așteptarea lor. Un evident certificat d. e. al stării de suflet schimbate a fost recenta lecție dela Cluj administrată congresului ziariștilor, când toată lumea fără nici o deosebire a făcut să se înțeleagă că s'a săturat până în gât de pirateria din presă.

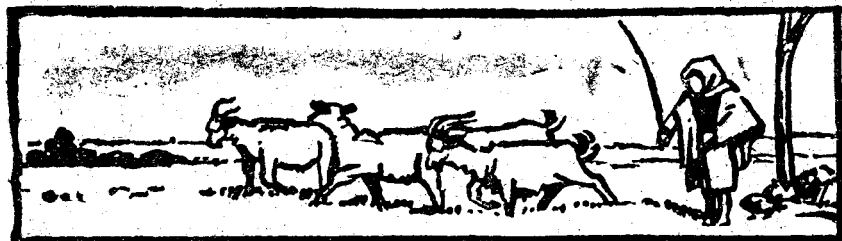
Suprimarea ziarului *Presa* este o nouă dovadă a acestui sentiment general. Cetitorii s'au pus în grevă și-au boicotat otrava. Pe urma lor sprijinitorii oclugi, văzând că marfa nu mai are căutare și-au închis pungile, făcând să se închidă prăvălia. Este o probă că încetul cu încetul opinia publică revine și eliminază din mijlocul ei elementele indezirabile...

In fața fericitei renașteri, noi nu putem tăcea!

Dimpotrivă, avem datoria să ne agităm mai tare ca oricând. După distrugerea unui cuib de venin operația trebuie dusă înainte. Moartea gazetei *Presa* nu poate fi decât un îndemn pentru debarasarea metodică și globală de paraziți. Să se pornească deci din toate părțile cinstita cruciadă salvatoare! In numele ideii naționale ultragiate, în numele onestității și-a talentului să măturăm canalele din drum, făcând să se înece în scârba și indiferența tuturor exhibitivile lor. Sufletul românesc trebuie să treacă prin această radicală despădăchere morală!

Intrucât mă privește, sunt ferm hotărât să dau contribuția mea personală la cel mai legitim război de apărare națională. Conștient că susțin cele mai curate interese ale unui colț de umanitate, voi cere totdeauna purificarea și voi face din scrisul meu o trâmbiță de alarmă. Mai mult! Pentru desăvârșirea propagandei voi lua în curând contactul nemijlocit cu publicul, arătându-i în conferințe lămuritoare primedja. Vom vedea atunci, dacă, răscolind cele mai elementare necesități de auto-conservare, vechea noastră toleranță nu se va isprăvi, inaugurând o eră nouă de sănătate și primenire...

OCTAVIAN GOGA

Dușmanul

Avem și noi un dușman ce clipele ne strică
Când simt mai strâns lipită de piept făptura-ți mică.
Iar ne'nduratul dușman nu-i om străin sau rudă:
E ușa care'ntruna ne strică vraja'n ciudă.

La fiecare sgomot ce-auzi cu'nfiorare
Din brațe mi-te smulge a ei amenințare,
Să-ți potrivești în grabă în părul de cărbune
Șuvița trădătoare de clipele nebune.

Ne supără într'una și totuși de departe
Din dorurile mele și ușa face parte
Și simt atunci că vraja iubirii fără ea
Știrbită mi-ar părea.

G. ROTICĂ

Fragmente obscurantiste

De eodem...

Adecă — presupunând că am tradus bine latinește — despre același; și despre alte câteva lucruri... științifice neplăcute aceluiași. Puteam zice și românește; dar, vezi D-Ta, mi-adusei aminte că mă adresez unui învățat ardelean și deci, schiopătaui în limba latinească. Dar, cum Titus Lucretius Carus spunea, în ale sale versuri *de natura rerum* că limba latinească numai greu poate exprima cercetările filosofice-întunecoase ale grecilor, voi continua în limba mea, adecă în limba în care s'au scris, în Ardeal (rămân regionalist!) cam 5% de politică bună, și 95% de politică mediocră și de istorie mediocră și mai ales de filosofie istorică-politică mediocră, cum este cea discutată în numărul trecut, a d-lui Dr. V. Braniște. Limba noastră românească poate încerca să spue și lucruri foarte serioase, gândite chiar și de greu. Dar acum încercăm a spune numai de cele cercetate de... Nemți.

De astădată vreau anume să pun ideile d-lui Dr. V. Braniște în legătură cu știința europeană a sociologiei, pentruca să le clasez și în limitele ei și pentruca astfel să arăt cum un conducător politic, care și scrie, nu stă la capra carului științei, ci în șerigla. („Carul” este o figură des întrebuițată în Ardeal: carul statului, bisericei, culturai, etc. eu figura o întrebuițez... zâmbind).

În legătură cu știința europeană așez acele idei traducând întâiu un text, care este conclusia uneia din cele mai bune istorii a teoriilor de stat, a sociologiei*). Cetitorii ardeleni vor găsi ușor locul de unde, și timpul de când derivă teoria din discursul asupra lui Șaguna. Așa dar L. Gumplowicz scrisse:

„Am cercetat o dezvoltare europeană de mai mult de 2000 de ani a teoriilor privitoare la stat. Și cel mai bătător la ochi este faptul că nu am putut constata niciun fel de progrese însemnate relative la natura și ființa statului. Înainte cu mai mult de 2000 de ani Aristotele stătea pe o treaptă mai înaltă...

*) Ludwig Gumplowicz, *Geschichte der Staatstheorien* (1905), p. 559-564.

„Care este pricina acestui fenomen ciudat? Noi am indicat-o adeseori. Niciodată, la stat, nu a fost vorba de o pricepere cinstită a lui, ci totdeauna de o teorie care să slujască interesul potențailor sau al partidelor luptătoare pentru putere și care să constituie baza pretențiilor lor. Teoriile politice au fost constituite totdeauna numai ca mijloace ale scopurilor de partid, nu în interesul științei. Ele au răsărit totdeauna din lupta partidelor și puterilor îndujmănite, așa de ex. din lupta bisericeii-cu statul în evul mediu, a monarhiei cu feudalității în veacul XVI, a burgheziei contra nobililor și clerului în secolul XVIII, a muncitorilor contra burgheziei în sec. XIX. În toate războaiele aceste lupta s'a dat cu teorii politice... Și dacă pe ici, pe colo era de față și buna credință că se face un serviciu și științei, ori zelul de-a sluji adevărului, totuși preocuparea subiectivă a cercetătorilor se opunea înțelegerei obiective a statului. În chestiuni politice și sociale vomța și tendințele învăluiesc privirea cercetătoare a oamenilor și le ascunde natura reală a obiectului de cercetat, care este statul și societatea.

„Altă nenorocire pentru știința de stat a fost că ea a căzut pe mâinile juristilor.... deoarece tehnica juridică este un instrument foarte nepotrivit pentru observarea și cercetarea unui fenomen social, deci unui fenomen natural.... Și în realitate, nu juristii, ci filosofii și naturalistii au descoperit punctul de vedere care jace cu puțință o privire obiectivă asupra statului și societății. Abia după ce, dela acest punct de vedere, s'a putut măsura cu ochii toată „societatea“, abia după aceea statul a putut fi recunoscut după natura și ființa sa adevărată, ca un *product al grupelor sociale*, avizate una la alta, în luptă una cu alta; și abia după aceea s'a înțeles propria natură și funcțiune a dreptului, ca ordine și normă a grupelor sociale cuprinse în stat.

„Deschiderea acestui drum al cunoașterii și înaintarea pe el este un merit al sociologiei veacului XIX. Abia acum începe, la pragul veacului XX, clădirea acestei științe nouă, în cuprinsul căreia, după expresia nimerită a lui Balicki, teoria politicii va forma numai un capitol (*un chapitre întreg de la sociologie*).

„Noi încă am cunoscut, însă, concepția sociologică ca o concepție care reduce nașterea și dezvoltarea statului la *legi naturale*, spre deosebire de păreri trecute, care credeau că statul este opera *providenței* sau a spiritului omenesc*).

„Ar fi aproape, ca'n aceste trei păreri succesive despre stat să recunoaștem legea evoluției lui Comte, conform căreia după *concepția teologică* a statului a urmat cea *metafizică* (raționalistă), amândouă învinse de cea *pozitivă* (sociologică). În total, se pare că așa este. Numai durere! știința politică se deosebește de toate celelalte și prin aceea că ea nu înlătură definitiv și total treptele sale anterioare, deoarece reprezentanții treptelor anterioare nu se recunosc niciodată

* Cum afirmă d. Dr. V. Brăniște.

bătăi, deoarece ei apără încă interese puternice, care-i susțin sau îi sprijinesc*).

„Astfel se poate afirma că astăzi concepția teologică a statului a căzut? Ar fi riscat. Deoarece mai înflorește, se mai dezvoltă încă o literatură politică cu caracter teologic: Este literatura pe care o răspândește preoșimea tuturor confesiunilor din lume, în interesul bisericilor. În opere și reviste nenumărate se expun teoriile oficiale ale catolicismului, budismului, mohamedanismului, mozaismului, toate cu caracter teologic; în fața acestei literaturi se mai poate zice că treapta concepției teologice a statului a trecut total?....

„Și concepția *metafizică*, (raționalistă și juridică) a trecut? Nu. Ea domnește încă pretutindeni, deoarece se sprijinește pe puternice interese politice de partid și guvern și — le apără. Pentru că și în statele cele mai libere guvernele au nevoie de o protecție teoretică, de o motivare și justificare a formei de stat existente. De ex. în Franța... Așadar nici acest punct de vedere nu poate fi socotit ca învins. Câtă vreme vor exista biserici și state — iar ele vor exista cât vor exista oamenii — vor exista și teorii teologice și metafizice.

De venirea unei perioade *positive* (exclusive) și de stăpânirea concepției politice-sociologice nu poate fi vorba, decât în măsură restrânsă, întrucât este fapt că în lăuntrul evoluției *unei* lumi culturale, de ex. a celei creștinești-europene, cele trei concepții apărură *una după alta*, dar nu pentru a se suprima, ci pentru a exista alături. Astfel în Europa, a stăpânit, în evul mediu, concepția politică teologică; alături cu ea se ivește, din secolul XVI teoria raționalistă (dreptul național, apoi dela sfârșitul veacului XVIII, teoria constituționalismului; și în veacul XIX, a statului de drept); iar pelângă aceste două, dela mijlocul v. XIX — concepția sociologică. La această succesiune legea lui Comte se potrivește; dar succesiunea devine totdeauna și o simultaneitate.

„Se poate ca un viitor depărtat să ne aducă și o înlăturare universală a fazelor concepției teologice și metafizice în domeniul științelor politice, și o stăpânire exclusivă a concepției sociologice? Răspunsul la această întrebare atârnă de părerea asupra bisericii și statului. Aceste fenomene sociale pot fi privite ca trecătoare, ca dispensabile într'un viitor depărtat al evoluției omenești și menite atunci peirei; celce crede așa, își poate închipui că teoriile politice născute din ele, deci teologice și metafizice (raționaliste sau juridice), vor dispărea din sfera de gândire a omenirii. Dar cine nu se ocupă cu astfel de muzică a viitorului și cine din natura omului și a maselor derivă necesitatea bisericilor și statelor, acela va admite că și în cel mai depărtat viitor cele trei concepții vor — coexista.“

Judecata lui L. Gumplowicz se întemeiază pe o privire largă asupra tuturor sistemelor de gândire concretizate până în epoca războiului ruso-japonez, când își scria cartea. Pe atunci direcția siste-

*) De ex. școala confesională!

melor sociologic-teologice (cărora le aparține și dl Dr. V. Branîște) părea mai puternică decât pare astăzi, când ea suferă sguduiri puternice. Dacă vestitul sociolog și-ar scrie cartea sa astăzi, ar fi poate mai încrezător, nu în — stărpirea direcției, nu, ci în privința *influenței* ce va exercita în coexistența sa cu gândirea *sociologică*. Inșă grupele sociale care-și fac mereu și zilnic drum spre putere; mișcarea de jos însoțită de înlăturări dureroase, dar necesare, ale suprapușilor parazitari; motivarea modificărilor epocale le care asistăm, din nefericire mai nepricepători decât credeam — toate acestea impun: sociologia, orientările ei, idealele descrise de ea, optimismul ei. Și este sigur că cea mai nouă concepție, care este cea mai adevărată, a intrat într-o zodie bună, de repede răspândire și repede creștere a înrăuririi saie. De aceea ne mirăm când vedem bărbați cu carte măgulii încă a mai coexistă ca resturi din concepția teologică a evului mediu și ca privitori cu ochi închiși la ce predică — faptele epocii actuale.

Și de-aceea a fost de nevoie să mai stăruim asupra discursului despre Șaguna și a legăturilor ideilor sale cu evul mediu, căruia noi — îi întoarcem spatele.

G. BOGDAN-DUICĂ

Bâlciul improvizărilor

Ziarul *Universul* aduce într'o coloană prizărită o știre din Basarabia care, prin caracterul ei simbolic, merită să o încreștăm cu toată filozofia amară ce ne inspiră.

Un domn Sinicliu oarecare, stăpân pe un certificat de două clase primare, ce s'a gândit într'o bună zi? Hai să-mi trec bacalauratul, și-a zis, pe urmă poate că mă înscriu și la Universitate, dacă va fi nevoie...

Cum însă acest domn Sinicliu era destul de vârstnic, căci domnul Sinicliu e deputat în Camera românească, nu prea ar fi avut vreme să-și treacă în lege toate examenele. Știut este că deputații români sunt foarte ocupați. De aceea domnia sa a făcut o petiție, nu-mi aduc aminte către cine, cerând să i-se dea voie să înnoate dintr'o singură răsufiere peste tot ceea ce se cheamă liceu, înghițind un singur examen pentru toate celelalte pe cari le-au mistuit alții cu multă greutate.

Consiliul — nu pot preciza cum îi zice — către care s'a îndreptat cu rugămintea întrepîdul basarabean i-a admis cererea și de aci scandal, notiță la gazetă și interpelare în Parlament din partea opoziției, căci uitasem să vă spun că domnul Sinicliu e deputat guvernamental...

Nu-l cunosc pe acest frate desrobot. Se prea poate să fie și el unul dintre frecvenții autodidacți de modă rusească subit îndrăgostiți de partea formală a civilizației. În Basarabia întâlnești mulți de aceștia. E foarte probabil să fie și vr'un arivist antipatic care mâine-poimâine să iese în agoră cu titlurile lui ca să zăpăcească lumea. Ori poate că logodnica i-a cerut acest blazon al certificatelor?

Mai știi? Multe și complicate sunt tainele acțiunilor omenești. În orice caz o vorbă definitivă n'aș fi în stare se spun despre domnul Sinicliu. Nu îndrăznesc, fiindcă nu e suficientă o singură probă pentru a categorisi pe cineva. Nici n'aș vrea să-l trag prea mult pe calapodul profesoral al hârtiilor dobândite în regulă. Această belfericească atitudine o las pe seama altora mie deopotrivă de odioși ca și domnului Sinicliu, probabil.

Ceeace mă îndeamnă să scot din magazinul *Universului* povestea dsale e cu totul altceva. O considerație de ordin general. Un sentiment penibil de nesiguranță. E atmosfera de bâlcu al improvizărilor care bântuie viața noastră publică în toate domeniile.

Nu știu cum să zic, dar câte odată par'că tot și-e lehamite de atâta fațadă câtă clădește România de astăzi. A ieșit o vorbă de o vreme încoace: consolidarea țării. De teama acestei vorbe multe nu se spun. Și e bine așa. Altfel incontestabilul nostru avânt care ne duce orbecând spre viitor s'ar sugruma într'un criticism steril. Dar totuși sunt anumite limite peste cari dacă trecem dăm buzna în plină operetă orientală.

Bazarul sgomotos și nespus de colorat al societății noastre în facere e interesant. Are multă viață. Simți că de aici, din zoala aceea generală, are să iese ceva. Un dulce optimism mângăietor te cuprinde când contempli vâltoarea spumegândă a frământărilor noastre dela Nistru până la Tisa. Multe din câte se fac astăzi nu se vor păstra, de sigur, în forma lor actuală. Energia însă va rămâne. Cheltuită chiar și pentru prostii și inutilități această energie semănată în pământul țării va rodi totuși peste veacuri însutit și înmiit. Rodul ei de aur nu se va putea însă pârgui cu toate aceste, dacă bâlcuul improvizărilor de astăzi, din nenorocire s'ar prelungi peste măsură, ori, Doamne fereste, dacă s'ar permanentiza.

Domnul Sinicliu, cu procedeele dsale oarecum mai onorabil decât altele, dă dovada că o astfel de permanentizare ar fi posibilă. De aceea trebuie să-l studiem mai de aproape.

Deputatul basarabean era un improvizat și până acum. Oricât de binevoitor ai fi nu ai putea să spui că un părinte al patriei cu două clase primare ar fi un produs normal al societății. Principiile, ca să zicem așa, cari stau la baza vieții noastre politice de astăzi l'au primit însă generoase printre aleșii națiunii. Nimeni dupăcât știu, nu a cerut invalidarea dsale pe motiv-că are numai două clase primare. Ori să fi pofitit cineva că îndrăznească a-l ponegri pe domnul Sinicliu, om politic, numai fiindcă nu are bacalaureatul. Dar s'ar fi produs un tâmbălău în favoarea sa încât ar fi răsunit zile întregi zăvoaiele democrației românești de protestările tuturor confrăților dsale întru incompetență.

De ce ne-am lega însă totdeauna numai de politică?

Să presupunem un moment că domnul Sinicliu ar fi avut caprițioasa idee de a se face gazetar. Imi închipui că d-sa știe scrie și ceti și își dă bine seama că subiectul n'are nevoie să concorde în mod iremediabil cu predicatul. Ei bine, dacă s'ar fi făcut domnul Sinicliu ga-

zetar și ar fi iscălit în fiecare zi un articol în *Lupta* ori în *Adevărul* și-ar fi putut cineva permite luxul să-i arunce piatra fiindcă are meșteahna certificatelor pe care d-sa încearcă să o înlăture acum? Nimeni. Absolu! nimeni. Căci cine ar avea nărozia să înfrunte fulgerele presei noastre independente? Și cine și-ar putea lua asupra-și odul unui congres al presei, bunăoară, în care s'ar invoca libertatea scrisului?

Dar să mai presupunem ceva.

Haide să zicem că domnul Sinicliu ar vrea să se improvizeze în scriitor român modern. Toți scriitorii noștri sunt și români și moderni. Cari nu sunt moderni nu sunt scriitori. Să zicem că d-sa a cetit pe Maria Rilke, pe Rabindranath Tagore, ori pe Alexandru Blok și că într'un amurg, când fâlfăie deasupra lumii întregi, asupra oamenilor ca și asupra dobitoacelor, un vânt de blândă poezie aromitoare, d-sa s'ar apuca să înșire așa tam-nesam o seamă de împerechieri de vorbe ciudate pe cari le-ar publica într'o revistă. L'ar întreba cineva de cele două clase primare? I-ar trece cineva în mod indiscret pe sub nas certificatele? Ași, de unde! Publicul nostru cetitor l'ar suporta cu remsemnare cum îi suportă și pe ceilalți...

În domeniile întregii vieți publice românești este astăzi o atmosferă plină de exuberanță tembelă. Creștem ca bălăriile în soarele puternic al unirii. Toate ușile și toate ferestrele sunt deschise. Întri pe unde vrei și ieși pe unde vrei. Nu există bariere. Iar cerberul criticii doarme undeva într'un colț, de când a murit Caragiale.

Domnul Sinicliu a simțit de sigur din vreme această atmosferă prielnică. Și a profitat de ea. Și bine a făcut. Aceasta probează că d-sa face parte din speța tare a celor cari parvin repede. D-sa a luat-o înainte fără multă zăbavă. Nu cumva să se închidă ușile. Nu cumva să se nască peste noapte un nou Caragiale cu spada tăioasă a râsului în mână. A greșit însă totuși atât în formă cât și în specialitatea pe care și-a ales-o.

Forma dsale e greșită fiindcă e prea metodică. Ce dracu! Când vrei să te improvizezi om învățat nu cunoști etapele. Să zicem că domnul Sinicliu și-a trecut bacalaureatul. Ei, și? Ce te faci cu Universitatea? Mai bine era dacă dsa cerea să facă un singur examen pe temeiul căruia să fie numit deadreptul profesor de biologie, de pildă, la o Universitate oarecare. Și atât. Ce să se mai încurce și cu bacalaureatul!...

Dar chiar dacă ar fi numit profesor universitar! E această meserie vrednică de invidiat? Te iartă societatea să te faci ministru, îndrumător al opiniei publice, ori scriitor, cu două clase primare. E mai severă însă față de profesori. Așa e societatea, nedreaptă cu pârlții și generoasă cu cei mari.

Ori cum ar fi, domnul Sinicliu sub acest raport merită însă toată stima noastră pentru laudabilele stăruinți pe cari le pune ca să se angajeze pe un tărâm atât de spinos. Și chiar și naivitatea dsale e vrednică de luarea noastră aminte. E aproape simpatic. Numai de n'ar găsi prea mulți urmași. Căci atunci perspectivele noastre se întunecă îndeosebi din partea provinciilor noi. Apa Nistrului și undele

Tisei sunt cele mai simțitoare oglinzi de hotar ale noastre. In ele ne vād streinii și ne judecā cu rāutate caricatura de astāzi, pe care ei ar vrea sā o prelungeascā în viitor, dar de care noi chiar și cānd rādem am dōri sā ne scāpām.

Cāci, cum ziceam, par'cā tot ți-e lehamite cāte odatā de atāta fațadā cātā clādește România de astāzi. Noi suntem, de sigur, generația de sacrificiu. Noi am sacrificat multe: sānge, banii și orānduiala gospodāreascā. Sacrificiul civilizației nu-l putem face însă, deoarece într-o astfel de ipotezā e inutil sā ne mai sbatem chiar și cu bālciul improvizārilor de astāzi.

EUGEN GOGA

Motivul național al reformei agrare în Ardeal

Repartizarea pământului

Repartizarea pământului în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș — așa cum s'a prezentat până la 1 Decembrie 1918, — nu poate fi socotită nici naturală, nici evolutivă și nici dreaptă. Repartizarea pământului este a se socoti *naturală* atunci, când în țările poliglote pământul este împărțit într'o măsură normală între naționalitățile conlocuitoare, când nici-o naționalitate nu este desavantajată față de celelalte.

Repartizarea pământului este a se socoti desăvârșită pe cale *evolutivă* atunci când categoriile de proprietăți stau în raport armonic între ele atât ca număr, cât și ca întindere, fără simptome de extreme, deoarece nici nu se poate închipui o țară agrară cu dezvoltare liberă, fără categoriile de proprietăți. Proprietățile: mică, mijlocie și mare sunt și vor rămânea categoriile de proprietăți din țările agrare și nici un fel de politică agrară bazată pe principiul dreptului de proprietate particular, nu le va putea desface. Ele sunt rezultatul firesc la evoluției agrare.

Repartizarea pământului este a se socoti *dreaptă* atunci, când toți locuitorii agricultori — în cadrele categoriilor de proprietăți — vor beneficia după aceeași măsură de pământul țării, fără considerațiuni la limbă, religie și originea lor.

Este trist, dar trebuie să constatăm, că acești principii sănătoase ale unei politici agrare, în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș n'au fost observate. Din contră, prin o politică agrară tendențioasă au fost cu totul violate și pervertite. Astfel repartizarea pământului în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș a fost artificială, tendențioasă și nedreptată.

A fost *artificială* repartizarea pământului în Ardeal deoarece na-

ționalitățile conlocuitoare nu stăpâneau pământul Ardealului după aceeași măsură. Date statistice dovedesc această realitate.

Elementul românesc din Ardeal cu o populație de 3,315.345 locuitori deținea din pământul Ardealului 3,598.669 jug. cad. Elementul românesc reprezintă aproape 70% din totalitatea locuitorilor din Ardeal și această 70% de populație abia deținea 30% din totalitatea pământului din Ardeal.

Minoritățile din Ardeal reprezintă 30% a totalității locuitorilor, și totuși deținea 70% din pământul Ardealului.

Incontestabil, că această enormă diferențiere în repartizarea pământului, nu s'a produs pe calea unei repartizări artificiale cu tendințe subversive. Adevărul este, că elementul românesc, mai ales dela 1848 încoace — a fost în mod sistematic deposedat de glia strămoșească. Politica agrară ungurească a avut de țintă nimicirea noastră economică. În alt loc voi atinge mai pe larg această chestie, care a frământat pe unguri mai ales dela anul 1848 încoace.

A fost *tendențioasă* repartizarea pământului în Ardeal, deoarece categoriile de proprietăți nu stăteau în raport armonic nici ca număr, nici ca întindere. Proprietatea mică era prea pulverizată, proprietatea mijlocie prea redusă, iar proprietatea mare prea latifundiară. Extremitățile de întindere între proprietatea mică și cea mare erau prea pronunțate. Datele statistice dovedesc îndeajuns această realitate.

Proprietatea mică cuprinde 99.01% din toate gospodăriile Ardealului, pânăcând proprietatea mijlocie și mare împreună abia fac 0.99% din aceste gospodării. Dacă vom cerceta acum, câtă întindere dețin din pământul Ardealului categoriile de proprietăți vom avea următorul rezultat :

Cele 99.01%, de gospodării dețin 8,855.743 jug. ceea ce corespunde la 58.75% al întregii întinderi, iar cele 0.95%, de gospodării dețin 6,206.774 jug. cad., ceea ce corespunde la 41.25% al întinderii Ardealului.

Media de întindere la proprietatea mică este 1.69 jug. cad., prin urmare nici chiar două jug. cad. Media la proprietatea mare este 3158 jug. cad.

Această repartizare de pământ în concepția agrarianilor unguri poate să treacă, ca rezultatul unei repartizări făcute pe cale evolutivă, pentru alții însă niciodată. În contradicere cu susținerile lor, realitatea este următoarea: Repartizarea pământului în Ardeal este rezultatul unei politici agrare cu tendință de a privilegia proprietățile mari. Doctrina agrară ungurească a susținut că proprietățile mari sunt mai potrivite pentru intensificarea producției agricole, — decât proprietatea mică.

A fost *nedreaptă* repartizarea pământului în Ardeal, deoarece în cadrele categoriilor de proprietăți, agricultorii nu dețineau pământul după aceeași măsură. Ei erau diferențiați și avantajați după naționalități. Românii nu beneficiau de pământul Ardealului în aceeași măsură ca ungurii, săcii și sașii. Această diferențiere era și mai pronunțată la proprietățile mijlocii și mari. Datele statistice dovedesc această crudă realitate.

Dacă vom analiza repartizarea pământului fără considerare la

agricultori, ci numai după numărul populației [naționalităților, vom avea următorul rezultat:

Minoritățile, cu 1,891.933 de locuitori, dețineau 11,283.818 jug. cad. din pământul Ardealului, ceea ce înseamnă că pe un locuitor din minoritate revine aproape 6 jug. cad. La elementul românesc se observă un totul alt raport de repartizare. Un total de 3,319.345 de locuitori, deținea 3,598.669 jug. cad. din pământul Ardealului, ceea ce înseamnă că pe un locuitor român abia revinea un jug. cad.

Acest raport de cifre este și mai trist, dacă vom analiza repartizarea pământului după profesii, deci după numărul locuitorilor cari sunt agricultori.

Elementul românesc din Ardeal este în marea lui majoritate un popor agricultor. Aproape 80% a populației românești trăiește din agricultură. Referind acest procent la totalitatea locuitorilor, vom avea circa 2,653.072 de locuitori români agricultori. Acești români agricultori dețineau aproape întreg pământul arătat mai sus ca fiind în posesiunea românească. Prin urmare 2,653.072 locuitori români exploatau în total 3,598.669 jug. cad., ceea ce înseamnă că un locuitor de naționalitate română, cultivator de pământ, trăia din 1 $\frac{1}{2}$ jug. cad.

Să vedem sub acest raport, care este situația la minorități? La minorități cu totul este altul raportul de repartizare a pământului. Locuitorii din minoritate abia 45% sunt agricultori, iar restul de 55% sunt industriași, comercianți și de alte ocupații.

Dacă vom raporta procentul de 45% la totalitatea de 1,891.933 locuitori din minoritate vom avea rezultatul, că 767.868 locuitori sunt de profesii agricultori, iar acești 767.868 de locuitori dețineau în total 11,293.818 jug. cad. din pământul Ardealului, ceea ce înseamnă că un locuitor din minoritate trăia din 15 jug. cad.

Această repartizare a pământului evident a avut repercusiunile ei. Deoparte pentru români a fost o perpetuă sărăcie, de altă parte pentru minorități o veșnică bunăstare. Urmările acestei situații se pot constata și azi pe toate terenurile vieții publice din Ardeal. Aceasta este oglinda adevărată a repartizării de pământ la proprietatea mică. Să vedem acum, care este repartizarea de pământ, între agricultorii români și cei din minoritate, la proprietatea mare dela 100 jug. cad. în sus? Deosebirea între agricultorii români și cei din minoritate, la proprietățile mijlocii și mari este și mai nedreaptă.

În Ardeal au fost în total 8435 de proprietari dela 100 jug. cad. în sus. Aceste 8335 de proprietăți au deținut în total 6,026.744 jug. cad. din pământul Ardealului.

După datele statistice culese în 1915, din 8435 de proprietăți, — românești au fost 209, deci numai 3%, pânăcând celelalte proprietăți, deci 97%, au fost ale minorităților.

Din întinderea de 6,026.744 jug. cad. cele 209 proprietăți românești au reprezentat o întindere de 150.067 jug. cad. ceea ce răspunde abia la 2%. Restul de 98% din întinderea proprietăților dela 100 jug. în sus este deci în mâna minorităților. Rezumând aceste cifre avem următorul tablou: Elementul românesc din Ardeal, care face 70% a

întregii populații, dispune de 3% din proprietatea mare și aceste 3% de proprietăți dispun de 2% din întreaga întindere, deținută de proprietatea mare.

Minoritățile fac 30% din populația Ardealului și dispun de 97% din proprietatea mare, iar aceste 97% procente dispun de 98% din întinderea așazisei mari proprietăți.

În fața acestor cifre cu drept cuvânt se impune întrebarea: cari sunt motivele în urma cărora într-o țară agrară cum este Ardealul, un element agricultor, cum este cel românesc pe cale evolutivă nu a putut ajunge la un procent normal în categoria proprietății mari și mijlocii?

Răspunsul este scurt: „politica agrară ungurească”

În fața acestor cifre să mai impune și o altă întrebare și anume: Ce trebuie făcut, ca elementul românesc să fie reprezentat în mod normal atât la proprietatea mică cât și în categoria proprietăților mari și mijocii. Răspunsul iarăși va fi scurt „*politica agrară românească*”. Nu există țară agrară în condiții normale fără categorii de proprietăți. Dacă așa este atunci categoriile de proprietăți trebuie să fie binele comunal al agricultorilor, și nu beneficii, privilegii pentru agricultorii de o anumită rasă.

Este chestie de dreptate națională ca să se îndrepte păcatele trecutului și să se repare interesele naționale. Repartizarea pământului în Ardeal a fost deci nu numai nedreaptă, dar a fost chiar criminală în sensul strict al cuvântului. Oricine cu bun simț va face un studiu în această materie, va constata că repartizarea pământului în Ardeal s'a făcut tendențios artificial și cu scopul ca să gătuiască elementul românesc, condamnându-l la o pauperizare perpetuă.

Politica agrară ungurească a avut la temeliiile ei în locul întâi, asigurarea supremației elementului unguresc, iar în locul al doilea progresul economic. Politica agrară ungurească a culminat în privilegiul pentru unguri, săcui și sași, — iar opresiune permanentă pentru celelalte naționalități din țară, mai vărtos românii. Această tendință de subjugare economică a elementului românesc a fost agravată mai ales dela ani 1870 încoace. Nici când în cursul veacurilor, vitalitatea și puterea de rezistență a elementului românesc n'au strălucit, ca tocmai în aceste timpuri, când urgia străină s'a năpustit asupra izvoarelor de existență a neamului. Această putere de rezistență este o garanție pentru noi, că în lupta economică, ce să desfășurăm acum înaintea ochilor noștri elementul românesc va eși biruitor.

Lăsând la o parte veleitățile de exterminare națională și economică ale politicii agrare ungurești, trebuie însă să constatăm un adevăr, că pe terenul organizării agrare dela 1848 încoace nici o țară nu a făcut așa progrese ca Ungaria. Politica agrară ungurească a acceptat ca bază două principii pe care le-a urmat în mod constant și consecutiv. Aceste principii, sunt 1. *de ordin economic*, 2. *de ordin politic*. În conglăsurire cu aceste principii fundamentale ea a urmărit două directive și anume: *directiva economică* și *directiva națională*. Dacă vom analiza toate legiurile în materie agrară dela 1848 încoace, vom

constata în mod pronunțat existența acestor directive, dela care unii n'au înțeles să se abată deloc. Întreg programul lor agrar are timbrul acestor directive, cari pentru ei erau socotite ca înalte obiective naționale. De aci a urmat convingerea lor, că societatea ungurească este moralmente obligată să secundeze politica agrară ungurească. Înfrățirea politicei agrare ungurești s'a făcut nu numai de statul ungar, prin guvernul său și torțele sale, ci și de întreaga societate ungurească utilizând spre acest scop toate resursele sale materiale.

Interesele economice au fost socotite de unguri, ca chestii de dreptate națională. În înfrățirea programului agrar interesele naționale au fost socotite de mandate ale neamului, cari trec peste orice dispozițiuni de lege și dreptate. Deaci cinismul, cu care s'a făcut procesele urbariale și proporționale, deaci comasările prin cari s'a făcut regularea proprietăților latifundiare, în urma cărora românii au rămas fără păduri și pășune urbariale și despoiați de pământul lor cultivabil.

Tot ce s'a făcut mai ales dela 1870 încoace, poartă timbrul *directivei economice*, de a favoriza sistemul de mare proprietate. Sistemul de evidență tabular s'a introdus în Ungaria pentru asigurarea proprietății mari. Chiar și în cărțile funduare cu ocaziunea „localizării” pământului, proprietatea mare avea o deosebită importanță. Altcum trebuiau localizate pământurile urbariale și altcum bu-surile mobiliare. Întreaga legislație a regulării proprietăților dela 1870 începând, — s'a făcut în vederea regrupării și organizării proprietății mari. Faimoasele procese urbariale au servit interesele proprietății mari și nu ale celei mici. Mai ales comasările au fost mijlocul cel mai sigur pentru reorganizarea proprietății mari. În Ardeal s'au făcut comasări în mai bine de 2000 cazuri și nu știu o singură comună, unde să se fi întâmplat ca proprietatea mică să fi obținut atâta întindere cât a avut înainte de comasare. Directiva economică a politicei agrare ungurești se poate remarca și la „colonizări”. Proiectul de lege din 1909 a ministerului Daranyi a prevăzut sistemul trienar la repartizarea pământului. Pământul destinat pentru colonizare trebuia dat $\frac{2}{3}$ părți în loturi dela 10 jug până la 40 jug întindere, — iar $\frac{1}{3}$ parte trebuia folosit pentru crearea proprietăților mijlocii dela 200 jug. cad. în sus.

Organizarea proprietăților cu capital rural s'a făcut cu precădere pentru proprietatea mare. Institutele privilegiate de stat, în scopul de a da capitalul rural necesar, — au fost înființate mai ales în vederea mării proprietăți. Din cele 8435 de proprietăți — afară de acelea ale „mănei moarte” și cele românești, — abia a existat proprietate mare particulară care să nu fi beneficiat de împrumuturi ușoare.

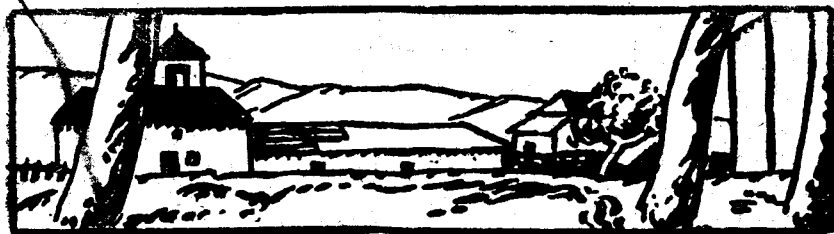
Realitatea de azi, felul organizării proprietății mari, gruparea ei pe teren, gradul său de dezvoltare, puterea ei de producție- educație profesională aplicată la proprietatea mare, toate dovedesc *directiva economică* a politicei agrare ungurești.

Dacă vom face o paralelă între gradul de progres al deosebitelor categorii de proprietăți, trebuie să constatăm, că tocmai proprietatea mare a fost mai bine organizată în Ardeal. În astfel de împrejurări

este ușor de înțeles că producția ei era mai sigură și în privința cantității și în aceea a calității. *Directiva economică* a politicii agrare în organizarea repartizării pământului, n'a ținut seamă nici chiar de necesitățile sociale. Abia a existat o altă țară, unde să fi fost extremitățile de întindere între proprietatea mică și cea mare, așa de pronunțată ca în Ungaria. În urma sistemului proprietății mari neajunsurile sociale au crescut din zi în zi. Repercusiunile izvorâte de aci n'au avut însă darul, să tempereze convingerea ungarilor și să modereze dragostea lor, petru sistemul latifundiar.

ION IACOB

La circ

Cu ochii ațintiți înspre clown îi urmăreau toate gesturile, îi sorbeau fiecare cuvânt și râdeau din adâncul inimii. O femeie înaltă și uscățivă, cu obraji galbeni, cu amândouă mâinile așezate pe umerii lor, îi privea mulțumită și râdea când vedea că râd ei. Era mama lor. Când își întorceau căpșoarele înspre dânsa, le zâmbea și citea în ochii albaștri ai fetiței strigătul de bucurie:

— Auzi, mamă!

Iar într'ai băiatului:

— Hi, hi, hi! Doamne, bine-i!

Din când în când își rotia privirile înspre publicul de soldați, servitoare și copii, adunați înaintea circului, vedea pe fețele tuturor întipărită veselia și atunci — simțea că i-se stânge inima.

— Toți aceștia, își zicea, vor intra în circ!...

Vedea și pe-un domn strein, bine îmbrăcat, amestecat în mulțime, care din când în când își arunca privirile înspre copiii ei.

— Aceasta, își zicea, nu va intra în circ. E numai din întâmplare pe-aci. Are bani mulți. El merge la teatru. Aci s'a oprit numai ca să-și reamintească anii copilăriei. Să fie copiii mei ai lui... hm... să fie copiii mei ai lui... Le-ar da câte-un leu și... i-ar trimite cu servitoarea la circ...

— Auzi, mamă! — răsună dintr'odată glasul copiilor și o siliră să-și îndrepte toată atenția asupra clownului.

— Oameni buni! — spunea aceasta. — Pe mine mă chiamă Musiclon și sunt prietenul cel mai bun al regelui. Am venit cu camarazii mei dela București și mâne dimineață trebuie să ne reîntoarcem. Știi ce mi-a zis regele la plecare? Vă spun eu. Mi-a zis: Du-te Musiclon, la Târgul Crișului, că și pe-acolo sunt năcăjiți oamenii. Să mai râdă și ei. Dar să te întorci în grabă la București, că mor de urât fără tine. Ai auzit? Marșșș!

Și zicând acestea, își strâmba gura și pleoscăia din limbă:

— Olliolioliolio! Buff!

Râdea toată lumea și făcea: — Olliolioliolio! Buff! iar copilașii:

— Auzi, mamă?

— Vedeți nasul meu, — reluă clownul, — cât e de roșu? Să nu credeți că l'am zugrăvit. Dar mi-a dat regele un bobârnac iac'ășa, (și își dădu un bobârnac puternic, urmat de o strâmbătură, poznașă.)

— ca să-mi aduc aminte că n'am să stau mult pe aici. Olioliolio! Buff!

— Auzi, mamă!

— Grăbiți, grăbiți, oameni buni, că mâine mă duc și nu mai viu, până peste-o sută de ani. Olioliolio! Buff!

— Auzi, mamă!

— Vreți să vedeți pe omul cu capul de oțel și pe șarpele cu picioarele de plumb? Dar pe Minodora cea cu părul de aur, care înghite șarpele din trei înghițituri? Dar pe moima care ghicește norocul fetelor? Dar pe luptătorul dela Misisipi, care ține pe brațe șapte crocodili? Olioliolio! Buff!

— Auzi, auzi, mamă!

— Dar acrobați văzut-ați, măi? Știți voi ce-i aia acrobat? Apoi să știți că acrobații nu mănâncă oameni, dar vă fac să vă mițunați, măi! Și pe mine o să mă vedeți, măi, că vă fac să vă prăpădiți de răs... Olioliolio! Buff!

Ca la un semn dat, un băiat ca de doisprezece ani, cu o scrisoare în mână își face loc printre oameni, se oprește în dreptul clownului și îi dă scrisoarea. Clownul rupe pecetea, o desface și aruncă o privire fugară asupra ei.

— Oameni buni, — începe apoi iar din toată puterea plămânilor, am primit o scrisoare dela maiestatea sa regele. Iată, tocmai acum mi-a adus-o dela postă...

— Auzi mamă, — mai îngână odată copiii, — iar clownul citește:

— „Noi Ferdinand, regele României, lui Musiclon îi poftim sănătate. Și să nu te pună păcatele tale, frate Musiclon, să ieai dela cetățenii din Târgul-Crișului mai mult de doi lei pentru reprezentaj, că știu că sunt oameni năcăjiți și ei. Iar dela copiii un leu, asemenea și dela soldați, că ei au făcut România mare. Iar de va fi să-mi calci porunca, îți voi răteza capul cu paloșul meu cel de argint, așa să știi. Și să nu uiți să vii repede acasă, să mai răd și eu, că prea mult mă năcăjesc miniștrii ăștia!..”

Rădea toată lumea, numai pe fețele copiilor ce erau de față părea că se întipărise o umbră de spaimă.

— Nu vă speriați copiii — le zise și lor scoțându-și limba de-un cot, — că n'o să vedeți capul meu rătezat. Voiu împlini porunc maiestății sale, n'o să ieau dela nimeni mai mult ca doi lei, iar dela copii și dela soldați câte-un leu, că așa-i porunca regească. Olioliolio! Buff!

Își mai scoase odată limba către public, se mai strâmbă de câteva-ori în toate părțile și dispăru, în circ. Iar lumea porni către poarta dela intrare, cu câte-un leu ori doi în mână, amăsurat poruncii maiestății sale. Publicul de-afară se imputina din ce în ce, iar cei doi copii priveau speriați pe mama lor. Parc'ar fi voit să-i zică:

— Mamă, noi nu intrăm în circ?

Femeia își roti privirile asupra pușinului public rămas pe-afară, și văzu pe streinul de-adineaori cu privirile ațintite asupra copiilor ei. Il privi și ea fix, o privire, care așa dintr'odată se făcu rugătoare.

Copiii s'au resemnat.

— Nici domnul ăsta — gândiau — nu are lei, măcar că... ce straie frumoase poartă! Dacă'ar avea, ar intra și el în circ, să vadă pe omul cu șapte crocodili...

Streinul porni înspre ei. Femeia, că trezită dintr'un vis urât, își prinse copiii de mână, iar străinul grăi:

— Copii, de ce nu intrați în circ?

În ochii copiilor se iviră stropi de lacrimi, iar streinul își scoase punga.

— Iată, patru lei, — zise femeii, — mergeți cu toții la circ. Acum e altă lume, nu ca pe vremea mea. Atunci... era circul de pânză și... pe sub pânză se putea vără și băiatul fără parale. N'a fost circ în oraș, la care să nu fi luat parte și eu... Tot pe sub pânză... Odată m'au prins, când eram tocmai cu jumătatea trupului în circ și cu cealaltă jumătate afară. Atunci... cea de-a doua jumătate a trupului meu a plătit tot, tot... Dar acum, circul e de scânduri... e prea scumpă pânza, așa se vede...

Femeia ar fi refuzat banii, dar... ochii copiilor erau prea sclipitori. Erau fericiți și împingeau pe mama lor către poarta circului.

Când să plătească taxa, se opri pe-o clipă și privi îngândurată banii. Patru lei! Un chilogram de carne! (Era ieftină carnea pe-atunci). Cum s'ar sătura odată, dea-binelea, cu toții! Dar copiii o prindeau de haină:

— Repede, mamă, că se începe!

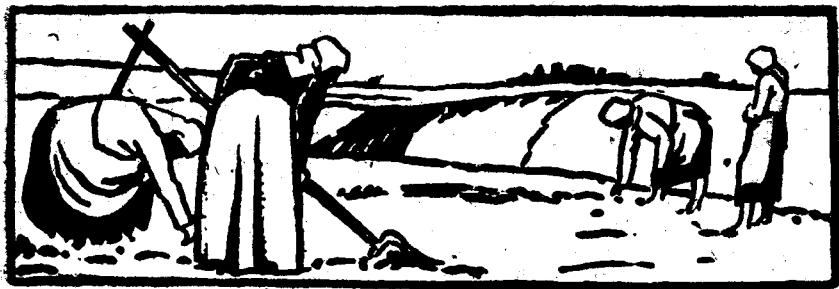
Desmeticită, scoase un oftat adânc.

— Aș! Ar fi o mâncare prea veninoasă! Aș învenina numai inima copiilor!

Plăți... își prinsă copiii de mână și intrară.

Streinul îi însoți cu un zâmbet, până se perdură sub poarta circului. Apoi... își văzu de drum.

SEPTIMIU POPA

Solidaritatea economică

Solidaritatea politică a Ardealului, cunoscuta formulă pe care unii au aruncat-o în opinia publică ca o lozincă făcătoare de minuni, ne amintește prin contrast o concluzie a noastră mai veche, în care spunem că stăpânirea integrală a Ardealului impune tuturor partidelor politice o singură concepție economică, înlocuind în gospodăria națională politica de partid cu o politică de stat. Nu ne-am gândit însă cătuși de puțin la un monopol politic pe seama unei singure tabere, în ale cărei miracole n'am crezut niciodată, ci la una economică, singură în stare să bată pivoții unei stăpâniri reale, după ce o anumită politică ne-a degradat la umilitorul și primejdiosul rol de paznici nomazi ai acestui bogat și întins pământ.

Intrând în chestiune, accentuăm din nou, că nici o acțiune serioasă în direcție politică nu e posibilă, înainte de a ne fi regăsit frate cu frate pe teren economic. Teza aceasta o confirmă istoria tuturor partidelor, bineînțeles scrisă de alții decât de propriile „cercuri de studii”. În afară de prea puține acte mai de seamă, cum e reforma agrară bunăoară, partidele politice n'au fost în stare să-și găsească o platformă comună cu interesele economice ale maselor largi pe cari pretindeau a le reprezenta; nici cele organizate pe temeieri economice, nici cele fără asemenea organizații. Cele dintâi și-au văzut cu zor de plasarea capitalului căutându-i o rentabilitate cât mai mare, fără să aibă în vedere efectele sociale. Capitalul de partid ne ofere trista dovadă că nu cunoaște nici el legi izvorâte din o concepție națională sau socială și binefacerile lui nu trec pragul fericiților posesori și al unui infim număr de oameni, necesar pentru administrarea și rularea acestuia.

Dar, după cum am văzut-nu rezultă vre-o emancipare serioasă nici de pe urma partidelor de categoria a doua. Căci dacă merită capitalul stigmatul de acaparator, îl întrece chiar: pofta individului. În

partidele neorganizat economice se emancipează șefii, răscumpărându-și greutatea politică tocmai pe socoteala propriilor partizani. Și într'un caz și în altul, marea mulțime rămâne suspendată în aer, strâmtorită din toate părțile de năvăla multelor mizerii postbellice.

Această dublă acaparare produce în sânul societății noastre o diferențiere de interese atât de pronunțată, încât ideea de solidaritate, instrument atât de puternic în istoria noastră de ieri, a ajuns astăzi o lozincă care nu mai impresionează decât pe cei naivi. Solidaritate nu poate să existe între interese opuse, ci între cele armonice, dacă nu chiar identice. Ori, acest punct de apropiere în viața publică a Ardealului nu prea suntem pe cale de a-l găsi. Dimpotrivă, diferențierea, — deocamdată mai mult de concepție — devine din ce în ce mai acută, rezervându-ne pentru mai târziu germenii tuturor relelor ce provin din tensiuni extremiste.

Dovada afirmațiilor de mai sus o confirmă întreaga desfășurare a vieții publice. Politicianii noștri, capitaliști și necapitaliști, de un feroce antagonism în viața politică, ni-se înfățișează pe teren economic ca partizani ai celei mai perfecte armonii. Priviți, vă rugăm, la consiliul de administrație al societății „Reșița“, suprema țintă pentru un politician care se respectă și admirați frățeasca înțelegere și atracția reciprocă dintre capital și politică. Dar vă invităm în acelaș timp să întrebați și masa anonimă despre bunătățile ce se revarsă asupra ei din această armonie a celor puțini și verificați învățătura morală ce se degajează dintr'însa. Cum e și firesc, mulțimea nu va înțelege greșit de ce fiecare în parte îi adresează apeluri de solidaritate politică, fie ardelenescă, fie națională, atunci când, întreolaltă, pe alt teren, se învoesc de minune. Și se mai întreabă, de ce oare politica noastră militantă are nevoie numai de legături sufletești, de ideala solidaritate a maselor, iar pe cele de ordin economic și le caută aiurea?

Modesta noastră părere este, că având noi românii, acum, o organizație de stat națională, deoparte nu există dreptul, de alta înțețază datoria de a cere și a da numai contribuții unilaterale. Oricât s'ar alimenta alte lozinci, fără o tendință de identificare economică a politicei militante cu turma pe care o conduce, pe alte căi decât cele văzute până acum, nu se poate concepe nici solidaritate politică și nici politică de stat.

Prin această prismă privim noi zadarnicele încercări de a-i re-uni pe ardeleni într'o singură tabără. Convingerea aceasta nu ne-o va putea zdruncina nici invocarea trecutului, cu toate rezultatele lui admirabile. În trecut, solidaritatea noastră politică se baza pe o identitate de interese economice și sociale. Dar această ideala stare socială a fost înmormântată deodată cu învierea noastră politică. Deatunci încoace, unii dintre noi s'au diferențiat așașel, încât nu mai au nevoie decât de solidaritatea politică pentru a-și fortifica singuri situația lor economică. Cu cât timpul va trece procesul se va complica, fermentația ardelenilor, în loc de solidaritate, va lua noi și noi proporții, fără să știm cât va dura. Cece știm cu precizie este, că frământarea se va opri la formula și gruparea politică, existentă sau viitoare.

care va oferi solidaritatea economică, singură reală și de care sunt în funcție și toate celelalte. Orice combinație, zidită pe alte temeuri va fi un lucru șubred, ce se va răsturna la cea dintâi adiere de vânt.

Va să zică, deși nu se poate ajunge la o unitate politică în viața publică a Ardealului, e nevoie să batem pivoții economici în mod egal pentru toți iar nu numai pentru cei diferențiați prin jocul orb al soartei. Renunțați de a vă ridica economicește fără turma mută și neputincioasă și solidaritatea va urma ca ceva firesc fără apeluri, fără intrigi și fără demagogie. Secretul solidarității în Ardealul nou rezidă în identificarea de fapt și armonizarea intereselor economice, unde nu ni-se cere decât muncă omenească, căci cealaltă ne-a dat-o prevedința din belșug, cu amândouă mâinile.

P. NEMOIANU

Opoziția desbinată

Cele mai-nouie sfortări, îndeplinite pentru îmfăptuirea unui front unic al partidelor de opoziție, au rămas cași celelalte propuneri mai vechi: o nenorocoasă tentativă neisbutită. Ideia mult pomenitului bloc îndreptat împotriva guvernului liberal a suferit o nouă decepție, și, după toate semnele cari ar putea să ne dea oarecari indicațiuni pentru viitor, încercarea va fi abandonată pentru multă vreme. Motivele acestui repetat eșec nu sunt lipsite de interes. Să le cercetăm.

Inițiativa partidului țărănesc a fost, fără îndoială, sinceră, dar forma în care s'a îmfăptuit și făgașul pe care a pornit au trădat dela început o naivă concepție de diletanți politici. Pornită din dorința legitimă de a înlătura cât mai grabnic o cârmuire apăsătoare, invitația partidului țărănesc, adresată tuturor partidelor de opoziție, n'a fost investită cu posibilitățile de îmfăptuire trebuincioase. Dezideratele s'au pulverizat astfel la cel dintâi contact cu realitatea. Risipite în cadrele unei coaliții generale, fără prealabila construcție a unui plan de activitate, fără o perspectivă a zilei de mâine, fără garanția unei reciproce loialități, tratativele n'au reușit să treacă peste marginea unui protocolar schimb de vederi, din care n'a ieșit nimic. Cel mult, constatarea reîmprospătată, că nicio înrudire de principii nu poate unii într'o tabără pe d. I. Mihalache cu d. C. Argetoianu și că nici de dragul unei izbânde sigure, d. N. Iorga nu mai primește să intre în tratative cu d. Iuliu Maniu.

Singur partidul poporului, menținându-se în hotarul bunului simț și căutând cu stăruință o formulă practică, a îndrăsnit totuși să privească problema în miezul ei, deschizând perspective largi pe deasupra micilor frecări cotidiene. Nu i-a fost greu partidului poporului să-și dea seama, că numai oprindu-se pe loc procesul de diferențiere

dintre unele grupări ale opoziției, se pot strânge într'un mănunchiu toate forțele tinerei noastre democrații; și a urmat, curagioasă și francă, propunerea de fuziune făcută partidului național din Ardeal și celui țărănesc din vechiul Regat. Intemeierea unui mare partid democratic, înăuntrul căruia deosebirile supărătoare de astăzi s'ar topi în alvia unui program de înfăptuiri actuale, ar deslega dintr'odată criza de orientare politică în care se află încă România întregită.

Nici partidul țărănesc și nici partidul național n'au răspuns favorabil la această propunere. Pricinele refuzului nu le cercetăm deocamdată. Un lucru este însă limpede. Partidul poporului rămâne singurul partid de guvernământ. El va începe singur acțiunea de organizare a forțelor populare de care dispune, și, luând în mână frânele guvernului, va reuși să pornească din nou pospodăria publică în făgașul nevoilor celor mulți.

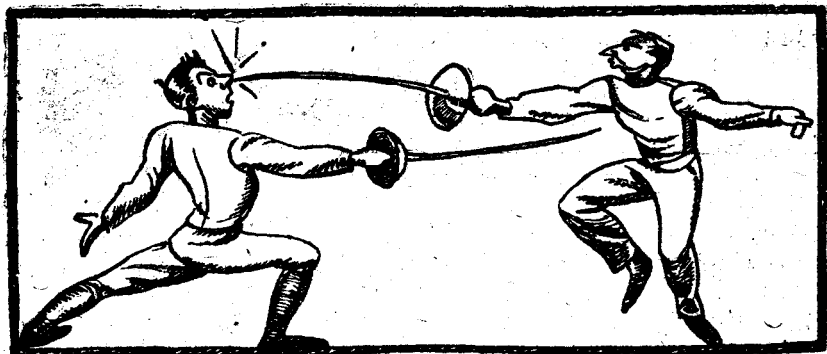
Partidul țărănesc e un partid de propagandă și de agitație politică care se prezintă ca exponentul unei singure clase; fără a conta pe realizarea imediată a ideilor lui și fără a se gândi la guvernare, el se va frământa mai departe, ducând peste tot locul o picătură de fanatism și intima convingere că este un partid „pentru mai târziu”. Ce este însă partidul național? El nu este nici un partid de doctrină nici un partid de guvernământ. Gol de idei, lipsit de directivă, acest partid șovăiește, reușind să stea iremediabil pe loc, nerăbdător în fața prezentului, cu totul îngrijorat în fața viitorului.

Între partidul poporului și partidul țărănesc sunt, ori ce s'ar spune, numeroase puncte de apropiere; și unul și celalalt se razimă, deși nu în măsură egală, pe masele populare. Între partidul poporului și partidul național, trebuie s'o recunoaștem, nu există decât prea înguste punți de trecere. Dar, nu e mai puțin adevărat, că ideea fuziunii n'a rămas, în Ardeal, fără ecou. În sânul partidului național, totdeauna am spus-o, se găsesc foarte mulți oameni cum se cade, condamnați la inacțiune și la inaniție. Punerea în valoare a acestor energii, în situația de astăzi, e cu totul compromisă, când ierarhia valorilor în tabăra dlui Iuliu Maniu urmează cu totul altă scară decât aceea a meritelor. Lărgindu-și cercul lor de activitate, toate aceste puteri latente, nefolosite, amenințate cu irosirea, ar putea ieși la larg, scăpând în sfârșit de blestemul unei politici de bârlog.

Vor fi înțelese toate aceste considerații în favoarea marelui partid democratic, al cărui miraj ne-a fulgerat o clipă înaintea ochilor? Se va da la o parte sgura micilor ambiții pentru a triumfa talentul și dorința de a face bine, dincolo de zăgazurile înguste și provinciale?

Întrebarea merită să fie cercetată cu toată seriozitatea.

ALEXANDRU HODOȘ

G A Z E T A R I M A T Ă

Cariera lui Shylock

Cortina se lăsase pe-un ropot de aplauze.
Mai stăruia în sală un aer de lagună.
Pluteam ușor, în golul celei din urmă pauze,
Când își dozează Soare efectele-i de lună...
Păstrasem pe retină un joc de ștofe roșii,
Tot auzeam mulțimea strigând subț o cupolă,
Și regretam din suflet că nu mi-am luat galoșii
Să pot avea, spre casă, senzații de gondolă.
Pasiunea nicotinei și-un dor subit de stele
Imi îndreptase pașii afară, pe terasă, —
Când apăru deodată în colț, după perdele,
Un domn ciudat, cu ochii sticloși, cu fața rasă.
In gesturile sale plutea puțină teamă,
Și zâmbetul său straniu făcea în colț o cută,
Avea ciudată față, șireată mai cu seamă,
Dar îmi părea, din umbră, aproape cunoscută.
— „Pardon... Vă place piesa?” Mă întrebă străinul.
Vorbea cu politețe, așa că-i răspunsei:
— „Shakespeare e mare meșter, a prins în clește chinul
„Și stoarce toată ura bătrânului ovrei.”
— „Bătrân? Da, da, pe-atuncea purtam o barbă rară
„Și dinții îmi căzuse aproape toți din gură;
„Dar oamenii, ca timpul, cu'nctul se schimbă,

„Trecu și peste Shylock a vremii corectură.
 „In lungă-mi existență, mereu rătăcitoare
 „Din Cadix până'n Lemberg și dela Iași la Pera,
 „Fusei, în lumea largă, o umbră călătoare,
 „Protecă îmi fuse, la rându-i, cariera:
 „Am stat în Ecbatana ca negustor de sclave,
 „Bancher la Barcelona și jilozof la Iena,
 „Și după ce 'n Egipt pierdui treizeci de nave,
 „Scrisei vreo șapte arii pe trei-pătrimi, la Viena.
 „Bine 'nțeles, destinul m'a dus și'n România.
 „Cunosc cu deamănuntul pe-aici mai multe case,
 „Cu Alcalay de-odată deschis-am librăria,
 „Sunt Zelig Șor adesea, și mult mai rar Manasse.
 „Am ridicat, cu Renner, o fabrică de piele,
 „Cu Szanna împreună trec peste vamă spirtul,
 „Și exploatez de-avalma, când zilele-s mai grele,
 „Cu Brenner cafeneaua, cu Moritz Friedmann birtul!“

Văzând că monologul își cam întinde cursul

Scurtai întrevederea cu oarecare grație:

— „Mă iartă dragă Shylock, că-ți întrerup discursul

„Dar nu cumva, sârmane, ești fără ocupație?..

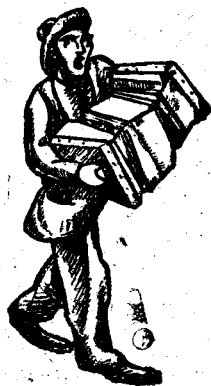
El se grăbi să'ncheie, nepricepându-mi gluma:

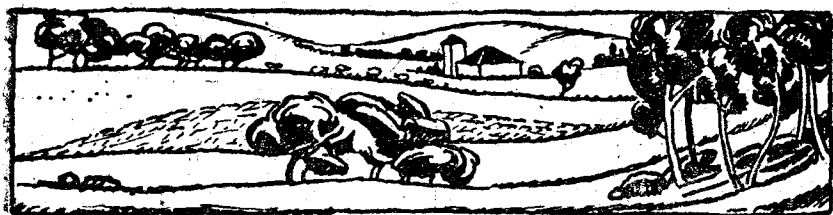
— „Avui noroc cu Jacob, cu Rozenhal, căci vărul

„M'a introdus de-o lună în presă, — și acuma

„Mă chiamă Radu Negru și scriu la „Adevărul“...

ANTONIU BLUMENFELD

INSEMNĂRI

Alegerea dela Caracal. In jurul acestui neînsemnat eveniment electoral, care ar fi putut lua cu adevărat proporțiile unei simbolice manifestații politice, antreprenorii de gazete din strada Sărindar au țesut ca de obicei o talmudică intrigă, de cea mai proastă calitate. Au șipat, mai întâi, ca din gură de șarpe, că dl Octavian Goga va candida la Caracal cu sprijinul guvernului, că s'a dat de-a binelea cu liberalii, și că, în foarte scurtă vreme, cumpărat fiind cu un scaun în Cameră, — cîncisute de lei diurnă pe zi, — directorul *Țerei Noastre* va cere solemn înscrierea în partidul dlui Eugen Piso.. Acum, când s'a vestit că dl Octavian Goga nu mai candidează, aceiaș adversari binevoitori fac spume la gură laudându-se că au zădărnicit prin intervenția lor un plan machiavelic, destinat să provoace o veritabilă catastrofă politică.

Când colo lucrurile sunt mult mai simple. Devenind vacant un loc de deputat la Romanaii, organizația partidului poporului din acel județ, al cărei președinte de onoare a fost proclamat încă din anul trecut dl Octavian Goga, s'a gândit să-i propună să candideze în apropiatele alegeri parțiale. Gestul, atât de firesc, cuprindea în el un tîlc mai mult decât onabil; era

evident pentru toată lumea, și pentru noi de-asemeni, că dl Octavian Goga mergea la Caracal spre o izbândă sigură.

Au intervenit însă alte considerații, cari au făcut ca dl Octavian Goga să nu primească însuflețita propunere a prietenilor săi din Romanaii. Mai întâi, după cum se știe, atitudinea adoptată de partidul poporului a rămas până astăzi, ca o linie de consecvență dărză, aceea a neparticipării la ședințele Parlamentului. Dar, chiar dacă această piedică ar fi fost înlăturată, alegerea dela Caracal menținându-și numai caracterul unei demonstrații de solidaritate națională, tot mai rămănea o alta. Din motive cari îl privesc, și pe cari noi nu le putem cerceta, partidul liberal hotărâse să nu opună contra candidat dlui Octavian Goga. Această retragere din luptă nu ar fi însemnat un hotărâtor câștig de voturi, ar fi fost cel mult o garanție că administrația renunța la obișnuitele operații nocturne asupra urnelor. Totuș, dl Octavian Goga, nevoind să lase nici măcar o umbră de false aparență, a refuzat să candideze. Micile infamii ridicate împotriva-i au căzut dintr'odată în baltă, necinstiții negustori de știri mincinoase n'au mai avut ce să speculeze, lumea s'a lămurit repede,

și astfel dl Octavian Goga... n'a mai trecut în partidul liberal, pentru că dl Honigman și-a luat toate precauțiunile.

Minciuna a trăit câteva zile, a făcut înconjurul redacțiilor din strada Sărindar, și a murit înecat în propriul ei ridicol. Noi însă ne vedem de treabă și așteptăm să răsară, în drumul nostru, altele.

Un nou adversar. Este vorba de d. Onisifor Ghibu despre care am mai amintit în câteva rânduri la această rubrică. D-sa, profesor de pedagogie la Universitatea din Cluj, renegat al lui Pestalozzi pe care l-a uitat, se ocupă de vre-o doi ani încoace cu indeletniciri de reformator bisericesc. În această calitate răsvrătitul dascăl a predicat trecerea noastră sub oblăduirea Romei, luându-se în același timp la hartă și cu anumite orânduiri ale catolicismului din Ardeal. Inocentul eretic dela Săliște a isbutit astfel să creieze nemişcări pe două fronturi: și la Sibiu și la Blaj. Noi, oameni în toată firea, din primul moment am înțeles inutilitatea parigoriiilor d-lui profesor, care s'a întors dela Roma cu fenomene îngrijitoare de sperietură, și căruia în mod amical i-am recomandat băi reci și temperanță, plus întoarcerea la magistrul părăsit. Paralel cu binevoitățile noastre îndrumări d. O. Frie în coloanele acestei reviste i-a mai administrat câteva lecții vecine cu realitatea. Drept răspuns onorabilui *fost* pedagog a publicat deunăzi o scrisoare desehisă către d. Goga, în care directorul nostru e acuzat că ar fi autorul căderii leului și-a tuturor catastrofelor de cale ferată din ultimii cinci ani. După această epistolă primejdiosul adversar promite solemn că ne va arăta crimele într'un temeinic studiu de două volume cu citate din sfinții Apostoli și din bulele mai re-

cente ale sf. Scaun. Așteptăm să termine cu primul volum și atunci ne vom trage seama ce-avem de făcut: să ne convertim cu toată redacția la catolicism, sau să răspundem la cronica rimată. Așteptăm...

Savantul Bragadiru. Ziarul *România* anunță, cu surle și cu tobe, în numele partidului național, ilustra candidatură a dlui Gh. Mironescu la alegerea dela Caracal. Șansele sale de reușită sunt, bineînțeles, în mod simțitor reduse, pentru că noul tovarăș de convingeri al dlui Iuliu Maniu e tot atât de cunoscut în județul unde-și încearcă norocul pe cât e de popular dl Ciceo-Popp, să zicem, în foburgul Saint-Germain. Aventura se va sfârși, prin urmare, într'un chip ridicol.

Și mai ridicolă ne apare însă, în prealabil, apologia lătrătoare pe care oficiosul regnicolar al partidului național o face pe seama dlui Gh. Mironescu. Din bun senin, această banală figură contemporană, lipsită de orice rețef, părăsind cercul domestic al perfecte mediocrități, ne este înfățișată ca o adevărată glorie națională. Mă rog, ce nu este și ce n'a fost dl Gh. Mironescu, dacă am sta să ascultăm pe însufleții redactori dela *România*? Pentru cauza națională a luptat, ca nimeni altul. Savant de renume mondial a ajuns, și fără multă bătaie de cap. Bărbat politic genial s'a dovedit totdeauna, măcar că nimeni nu băgase de seamă. Laude curg, osanalele răsună pe toate coloanele, și entuziasmul e la culme...

Dar, ia să ne înțelegem: cine e dl Gh. Mironescu, și pentru ce atâta larmă în jurul său? Cei cari știu vreuna din strălucitele lucrări științifice ale obscurului profesor, să nu se jeneze și să ne-o spună și nouă. Cei cari cunosc vreun important act politic al fruntașului, în afară de certificatul de trans-

fug din partidul poporului, să nu mai facă mofturi și să-l dea pe față. Cei cari au descoperit meritele neperitoare ale noului erou necunoscut, să nu comită crimă și să le comunice poporului.

Așteptarea ar fi zadarnică. Meritele dlui Gh. Mironescu sunt altele. Dl Gh. Mironescu, fericit ginere al fabricii de bere Bragadiru, în care calitate își poate îngădui luxul de a trece repede prin mai multe partide, se prezintă astăzi ca unul dintre cei mai generoși admiratori ai geniului politic cuibărit în creierul părintelui Man dela Gherla. Sau, mai lămurit vorbind: dă bani pentru partid.

Zadarnic se frământă, deci, unii naivi, de dragul unei idei; zadarnic dau din bogăția sufletului lor; ei sunt huliti, batjocoriti și lapidați, în vreme ce cununi de laur (bine retribuite) încing din belșug admirabila frunte a savantului Bragadiru!

Shylock. Se joacă acum la București în montarea admirabilă a dlui Soare și cu creațiunea lui Brezeanu. În fiecare seară Teatrul Național e plin și mii de oameni se pătrund de fiorii geniului shakespearean, care și înfringe în conștiințe suluțele lui ascuțite... S'ar părea că trustul Rozenthal-Honigman e cam jenat de acest reviriment artistic și de aceea s'au luat unele măsuri discrete de precauțiune. O serie de improvizați reporteri dramatici, secundați de câțiva *șabăș-gołmi* de rigoare, au primit ordin să toarne apă în vinul autorului anglo-saxon. E o abundență neobișnuită de explicații și interpretări care de care mai binevoitoare. Din toate ies două lucruri la iveală: că Shakespeare n'a fost antisemit și că dulcele cămătar din Veneția era un om foarte cum se cade. Noi cetim cu multă plăcere interminabilele comentarii de ocazie și ne gândim cu jind la reprezentanții națiunilor pri-

vileglate. Suntem siguri, că dacă trei fraze din Shylock ar fi fost scrise de un român, telegraful ar fi sbârnat până la San-Francisco și sălbătécia noastră ar fi stârnit revoltă în cele cinci continente...

Un denunț. Punând la contribuție un prisos de spirit și un surplus de comentarii, gazetele au înregistrat deunăzi prezența dlui Ion I. Brătianu într-o loje a Teatrului Național. Eliberându-se pentru câteva ceasuri de obsesiunea răspunderilor politice, președintele Consiliului s'a dus adică să vadă *Shylock*, cruda tragi-comedie a lui Shakespeare. De aci, o nesfârșită serie de glume și de explicații. Comentatorii rău voitori s'au grăbit să găsească o potrivire programatică între șeful partidului liberal din România și răsbunătorul cămătar evreu. Băeții de duh din presă, căci sunt și din aceștia berechet la revistele *Pardon* și *Cuvântul liber* au întocmit repede o listă hazlie de opere dramatice, cari ar fi în stare să mai atragă și altădată un atât de rar spectator.

Toate argumentele sunt însă de prisos. Dacă e vorba de partea financiară a lui *Shylock*, ea trebuia să atragă mai de grabă pe dl Vintilă Brătianu. Altceva e la mijloc. Noi am aflat secretul prezenței dlui Ion I. Brătianu la reprezentația *Neguțătorului din Veneția* și ne facem o plăcută datorie să-l denunțăm ca antisemit. Da, da, domnule Brănișteanu, puteți să imaginați această știre senzațională...

Frica scade prețul. Dl Iacob Rozenthal, nenorocosul martir al libertății scrisului, care urmează actualmente o lungă cură de repaos pe coasta de Azur, a luat hotărârea definitivă de a nu se mai întoarce în România. Am putea zice că s'a decis să se expatrieze, dacă dl Iacob Rozenthal ar fi

avut vreodată patrie. Succesorul său la direcția *Adevărului* e, deorândată, dl Blumenfeld dela Iași, unul dintre cel mai modești figuranți de pe lista gazetarilor plătiți de celebrul Guenther. Dar, situația nu s'a limpezit de loc. În redacția *Adevărului* e mare emoție, *Adevărul* a rămas fără busolă, și, ca să nu mai lungim vorba, *Adevărul* e de vânzare pentru a treia oară.

Amatorii au început să se arate, dar prețul e încă prea ridicat. Dl Iacob Rozenthal, care a întemeiat *Izbânda* cu un capital de 5 lei, ca s'o vândă apoi cu 4 milioane, crede că poate face aceeași afacere cu *Adevărul*, scoțându-l la licitație pentru un preț înzecit. Noi sfătuim pe eventualii cumpărători să nu se lase amăgiți, și să nu se grăbească la târguia. Timpul trece, vremurile devin tot mai grele, și conform unei legi care urmează să fie înscrisă de-acum înainte în tratatele de Economie politică: frica scade prețul!...

„*Neamul românesc*“. O simplă coincidență. În ziua în care *Presa*, această inutilă oroare a rotativelor din strada Sărindar își încheia abjecta sa carieră, un alt ziar, *Neamul Românesc* al dlui N. Iorga, își sporea formatul și-și lărgea redacția, transformându-se într-un adevărat mare cotidian. Compensația ne mulțumește. Dl N. Iorga e un altfel de adversar decât dl Albert Honigman. Deci, cu toate că nu ne este prieten și tovarăș de luptă nici *Neamul Românesc*, nu putem să nu salutăm întărirea presei noastre naționale cu încă o gospodărie culturală promițătoare. Asigurându-și colaborarea cătorva scriitori și gazetari de frunte ca dnii Nichifor Crainic, Cezar Petrescu,

Pamfil Șeicaru și Ion Dragu, și urmând drumul său de până acum, *Neamul Românesc* va găsi, ne place să credem, destul ecou în opinia publică.

Pe de-asupra tuturor adversităților de astăzi urăm *Neamului Românesc* o îndelungată apariție.

Un proces. Gazeta *Dimineața* a adus știrea, și suratele sale s'au bucurat foarte, că dl Octavian Goga a fost dat în judecată, de dl N. Popovici din Brașov. Hazliul reclamant e un fost membru al partidului poporului care, în această calitate, a contribuit cu suma de 10 mii lei la editarea unei foi pentru popor: *Gazeta Poporului*, apărută astă toamnă în Cluj. De atunci dl N. Popovici a plecat din partidul poporului, supărat că organizația din Brașov nu l'a ales președinte al ei, și își cere acum înapoi banii cu care, se vede, credea că-și cumpără demnitatea răvnită. Cazul în sine e puțin interesant, pentru că miile cu pricina nici n'au trecut măcar pe sub ochii dlui Octavian Goga, ele au mers direct la administrația *Gazetei Poporului*. Iar justiția va avea să stabilească o jurisprudență destul de originală, lămurind dacă membrii unui partid au dreptul să ceară când pleacă întralt partid cotizațiile oferite în mod benevol celui dintâi.

Ceeace ne miră însă este faptul că și *România* s'a ocupat de acest caz, când redactorii ei știu ce puțină atenție am dat noi aceluiaș domn N. Popovici când a scris despre fratele său, dl Mihai Popovici, că a furat bijuteriile mamei sale. Repulsiunea noastră de atunci o resimțim și acum când scriem aceste rânduri!